

Primer uporabe Digitalne knjižnice Slovenije - dLib.si v domoznansko raziskovalne namene

Nejc Perko

Knjižnica dr. Toneta Pretnarja, Tržič
nejc.p1@gmail.com

V članku predstavljam domoznanski projekt, ki smo ga izpeljali v Knjižnici dr. Toneta Pretnarja ter pomen, ki ga je pri tem imela Digitalna knjižnica Slovenije - dLib.si, ter le-tega tudi ovrednotil.

Konec leta 1926 je bil Tržič povzdignjen iz trga v mesto. 90-letnica tega dogodka je bila osrednja tema slavnostne akademije ob prazniku občine Tržič decembra 2016. S to tematiko so se že ukvarjali raziskovalci lokalne zgodovine, vendar se ozadja tega pomembnega dogodka za naše mesto doslej še ni osvetlilo. Pisnih virov praktično ni, za ustne vire je časovna razdalja (pre)velika. Tudi na domoznanski oddelek naše knjižnice so prišli pozivi za raziskavo dogodka, vendar depo domoznanskega oddelka ni dal odgovorov.

O tem dogodku je nekaj iztočnic napisal Ivan Mohorič¹, avtor pomembnih del o zgodovini Tržiča. Piše, da je do teženj po povzdignjenju v mesto prišlo po prvi svetovni vojni, da je bila želja podana na obisku regenta (vladarjevega namestnika) 28. 6. 1920 in da je bilo glede na produktivnost in gospodarski razvoj mesta to upravičeno. Občinski svet (mandatno obdobje 1921-1933) je sestavil spomenico s predlogom, da se Tržič povzdigne v mesto. 21. decembra 1926 so Službene novine Kraljevine SHS objavile ukaz št. 3524 z datumom 28. 11. 1926, s katerim se je ta želja uresničila. Okoliš mesta se je po tem ukazu kril z okolišem krajevne občine Tržič. Originalna listina je bila pod okupacijsko oblastjo med drugo vojno odtujena.

Obisk prestolonaslednika v Tržiču je bil dogodek, o katerem so mediji obširno

pisali. Zahvaljujoč *Digitalni knjižnici Slovenije dLib.si* je dostop do tovrstnih dokumentov enostaven. Enostavna je tudi uporaba portala, saj iskalnik sproti išče približke iskanim besedam, sem pa iskanja preusmerijo tudi internetni brskalniki (npr. Google.si). To je zelo uporabno v primerih, ko naslovov gradiva ne poznamo in iščemo po ključnih besedah. Digitalna knjižnica se je tako pokazala za ključno pri razreševanju naloge. Uporabil sem članke iz naslednjih časopisov in revij, dostopnih na portalu: *Cerkveni glasnik za Tržiško župnijo*²; *Ilustrirani Slovenec*³, *Tedenska priloga Slovenca*; *Jutro, dnevnik za gospodarstvo, prosveto in politiko*⁴; *Slovenec, političen list za slovenski narod*⁵; *Tedenske slike, Priloga domovini*⁶. Prav tako je dosegljiva knjiga Ivan Mohorič: *Zgodovina obrti in industrije v Tržiču*.

Kralj Aleksander je Tržič obiskal v okviru turneje po Sloveniji, tu se je ustavil 3. dan obiska, 28. junija. Ob 10. uri je krenil iz Ljubljane, se ustavil v Kranju, mimo Radovljice šel do Bleda, kjer so ga odpeljali tudi na otok. Nato se je skozi Begunje odpeljal pod gorami in ob 16. uri končno prispel v Tržič, od tu pa se vrnil v Ljubljano. Mediji so obširno poročali o tem dogodku, predhodno so objavili natančen urnik turneje in hkrati pisali točna navodila protokola. *Slovenec* je 1. julija 1920 obširno poročal o pravkar končani turneji po Gorenjski in Štajerski. Od gorenjskih krajev je samo o sprejemu na Bledu pisal več kot o Tržiču. Takrat je bil zastavljen projekt

povzdignjenja Tržiča iz trga v mesto, kar se je uresničilo dobrih šest let kasneje, 1. 12. 1926, na praznik zedinjenja Srbov, Hrvatov in Slovencev v eno državo.

Kako se je imenovanje v mesto odslikavalo v medijih? Tedenske slike so 27. 1. 1927 posvetile Tržiču praktično celo številko, pisali o njegovi zgodovini in objavili fotografije. Isti časopis je 10. 12. 1926 predstavil tri glavne može občinskega sveta. Očitno je bil Tržič te pozornosti deležen prav zaradi slavnostnega dogodka. Dvakrat mu je pozornost posvetil *Ilustrirani Slovenec*, tudi s sliko na naslovnici in pripisom »naša slovenska mesta«. Edini takratni lokalni medij, *Cerkveni glasnik za tržiško župnijo*, v januarski številki temu posveča naslovnico in obenem omenja, »da sicer to ni bogve kako pomemben dogodek, ampak dogodek je pa le« in da »koristi posebne ne bomo imeli od tega, razen državni uradniki, ki bodo dobivali večje doklade pri svoji plači«, čeprav »moramo pozdravljati ta dogodek, ker od njega bomo imeli pač le korist, gotovo pa ne nikake škode.«

Imenovanje v mesto se zgodi pod županovanjem Ivana Lončarja (mandat 1921-1933), ki je bil izredno spoštovana osebnost. »Ugled in simpatije uživa tako v Tržiču kot v celem kranjskem okraju, kjer je bil poznan kot mož resnega in stvarnega dela ter požrtvovalni javni delavec,« pišejo Tedenske novice. Naredil je tudi lepo politično kariero. Časopis *Jutro* opisuje volilni shod Samostojne demokratske stranke (SDS) dne 20. 1. 1927 v dvorani kina v Tržiču, ki sta se ga udeležila tudi dr. Gregor Žerjav in dr. Albert Kramer,

■ Kopija razglasa povišanja v mesto (Vir: Tržiški muzej)

pomembni politični osebnosti. Župan Lončar kot organizator shoda se zahvaljuje dr. Žerjavu za zasluge za povišanje Trziča v mesto. Zanimivo, saj bi prej pričakovali obratno. To dokazuje, da je pri imenovanju v mesto šlo za širšo akcijo, ki jo je župan Lončar dosegel s svojimi političnimi

poznanstvi znotraj stranke. Da je imel dobro mesto v njej, dokazuje tudi njegovo nadaljnje politično udejstvovanje. Leta 1930 je bil imenovan v svet Dravske banovine za mesto Trzič. 1931 je bilo leto skupščinskih volitev. Za Kranjski okraj je kandidiral duhovnik Janko Barle, njegov

namestnik pa je bil prav takratni tržiški župan. Sredi leta 1932 je moral zaradi političnih pritiskov Barle odstopiti in tako je mesto narodnega poslanca zasedel Ivan Lončar. S tem lahko povežemo prenehanje županovanja z letom 1934. Zanimivo bi bilo izvedeti več o njegovih dejavnostih.

Tako lahko zasluge za povišanje trga v mesto iščemo v političnem udejstvovanju takratnega župana Lončarja. Očitno so prav njegove ambicije in poznanstva odločilno pripomogli k temu priznanju. Mediji pri njegovi omembi redno navajajo zasluge za povišanje Trziča v mesto, kar govori, da ne gre za majhno stvar. Ignorance nekaterih medijev pa ne gre iskati v nepomembnosti dogodka, ampak moramo pogledati širše in se postaviti v čas neprestanih strankarskih bojev, ki se odlikavajo v medijih. Zato je tudi razumljivo mlačno poročanje lokalnega *Cerkvenega glasnika*, saj je bila klerikalna stran nasprotna županovi politični usmeritvi. Popolnega mrka pa si glasnik vseeno ni mogel privoščiti, saj je bil takratni tržiški župnik in glavni urednik glasila Matija Škerbec član občinskega odbora. Ni pa tudi izključeno, da ni občina Trzič sofinancirala izdajanje *Cerkvenega glasnika* kot edinega lokalnega medija.

Če ovrednotimo še enkrat pomen *Digitalne knjižnice Slovenije d.Lib.si* v tem projektu, lahko poudarimo naslednje tri točke:

- zagotavljanje enotne točke spletnega dostopa do slovenskih e-vsebin s področja kulture in znanosti
- zagotavljanje prostega in odprtega dostopa do digitalnih vsebin in razvijanje orodij za njihovo uporabo in izmenjavo v Sloveniji in zunaj njenih meja
- zagotavljanje pogojev za trajno ohranjanje slovenske kulturne in znanstvene dediščine v digitalni obliki

S tem smo omenili samo tri v tem primeru najbolj opazne točke *Strateške usmeritve Digitalne knjižnice Slovenije* (<http://www.dlib.si/About.aspx>). Z javno predstavitvijo rezultatov raziskave na domoznanskem večeru *Trzičan je postal meščan* v Knjižnici dr. Toneta Pretnarja in objavo v lokalnem časopisu *Trzičan* in spletnem portalu *Kamra.si*. pa obenem tudi sami dodali svoje k promociji *d.Lib-a*. ●

1 Ivan Mohorič: Zgodovina obrti in industrije v Trziču, Mestni muzej v Trziču, 1957

2 Cerkveni glasnik za Trziško župnijo, Januar, 1927

3 Ilustrirani Slovenec, Tedenska priloga Slovenca, 22. VII. 1928, št. 30, letnik IV

4 Jutro, dnevnik za gospodarstvo, prosveto in politiko, 21. januar 1927

5 Slovenec, političen list za slovenski narod, XLVIII, 1920 (številke: 141-146)

6 Tedenske slike, Priloga domovini, 10. december, 1926, letnik 1, št. 54; 27. januar 1927, letnik 3, št. 4; 2. junij 1932, št. 22. leto VIII